

УДК 631.15/16

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ

*Н. Здобицька, аспірант
Львівський національний аграрний університет*

Постановка проблеми. Земля як економічний об'єкт – це частина земної поверхні, у межах якої здійснюється виробничо-економічна діяльність населення і формуються його життєві умови [1]. У сільському господарстві земля є головним засобом виробництва, до неї прикладається жива і уречевлена праця. Але сама лише праця без її організації, різних механізмів використання землі не дає належного результату.

На сьогодні в нашій державі інтенсивно використовуються земельні ресурси задля економічної вигоди, що призводить до посилення антропогенного навантаження на ґрунти, посилюються деградаційні процеси, внаслідок чого з'являються землі, які не використовуються, і відповідно зменшується їх цінність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні обґрунтування сутності та складових підсистем організаційно-економічного механізму висвітлені в працях багатьох вітчизняних економістів, зокрема таких як О. Г. Дерев'янку, О. А. Єременко-Григоренко, О. М. Ковалюк, Ю. Лисенко, Г. В. Остапова, Л. Д. Сейдаметов, С. О. Тульчинська, В. М. Шульга та ін.

Постановка завдання. Основною метою формування організаційно-економічного механізму використання земель є максимізація прибутку від діяльності людини за рахунок виявлення та практичного використання всіх можливих резервів на всіх стадіях циклу виробництва.

Виклад основного матеріалу. „Термін «механізм» – це система прямих і опосередкованих взаємозв'язків між економічними явищами і процесами, насамперед між їх протилежними сторонами, а також підсистемами й елементами економічних систем” – це повномасштабне визначення класичної економічної теорії. Слід зауважити, що термін „механізм” виник у другій половині ХХ століття, зокрема як „господарський механізм економічної системи”, в якому акцентувалась увага на певних важелях існування системи [4, с. 84].

Тобто „механізм” – це пов'язані між собою певні елементи, за допомогою яких відбувається та чи інша дія на певний предмет, систему чи процес. Зараз поняття „механізм” застосовується досить широко. Розрізняють і активно досліджують різні види механізмів, вживаючи такі терміни, як „організаційно-економічний”, „економіко-правовий”, „еколого-економічний”, по-різному розкриваючи їх зміст.

У сучасних умовах важливим під час здійснення раціонального сільсько-господарського землекористування виступає організаційно-економічний механізм. У цьому випадку кожне підприємство або підприємець дбає про одержання максимального прибутку за найменших витрат на виробництві [3]. Вони прагнуть залучити всі можливі ресурси, які забезпечують їм стабільний прибуток.

Одним із компонентів цілісності соціально-економічного розвитку регіону є високий рівень здійснення аграрної політики, який може бути забезпечений на основі

розробки та реалізації дієвого організаційно-економічного механізму в управлінні земельними ресурсами.

Організаційно-економічний механізм використовується для здійснення різноманітних функцій суб'єкта управління (проектування, планування, прогнозування, організації, оцінки та контролю), які визначають майнові, правові, фінансові відносини між усіма учасниками виробничого процесу й забезпечують реалізацію їх економічних інтересів на основі координації та регулювання цього процесу.

Відповідно, із суб'єктивного боку він характеризується сукупністю засобів, які використовує держава в особі органів виконавчої влади, місцевого самоврядування з метою організації земельних відносин, створення ефективного життєвого середовища, забезпечення належних умов для соціально-економічного розвитку.

Отже, організаційно-економічний механізм відображає комплексну взаємодію організаційних і економічних заходів у формі методів, інструментів і важелів, що діють на правовій основі й забезпечують функціонування будь-якої системи, ефективне управління та досягнення цілей і виконання політичних завдань.

Існують різні теоретико-методичні підходи щодо визначення організаційно-економічного механізму управління. Проте їх можна об'єднати у три основні підходи: 1) функціональний; 2) організаційний; 3) системний.

Представники функціонального підходу головну увагу приділяють функціональному призначенню організаційно-економічного механізму [2; 5]. Більшість представників цього підходу розглядають організаційно-економічний механізм як інтегровану систему органічно взаємозалежних й взаємопов'язаних економічних, організаційних, правових, соціальних та інших форм, методів господарювання та діяльності апарату управління. Проте в рамках функціонального підходу всебічно не відображаються його характеристики і особливості формування й функціонування.

Представники організаційного підходу розглядають організаційно-економічний механізм як систему організаційних форм або інституцій суспільного виробництва та управління ним [5]. У цьому підході превалювання організаційної форми над іншими не повністю відображає системний характер у його формуванні та використанні.

Найбільш обґрунтованим підходом щодо визначення організаційно-економічного механізму є системний підхід [2]. Поняття «механізм» здебільшого отожднюється з поняттям «система». Організаційно-економічний механізм – це відкрита система організаційних та економічних заходів, форм і методів ведення агропромислового виробництва, взаємовідносин між окремими її елементами з метою економічного зростання аграрної сфери та підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. Формування та вдосконалення організаційно-економічного механізму потребує врахування особливостей розвитку агропромислового виробництва.

Основна ланка агропромислового комплексу – це сільське господарство, ведення якого залежить від природно-кліматичних чинників і має яскраво виражений сезонний, циклічний характер виробництва. Сільське господарство більш відстале за показником розвитку продуктивних сил порівняно з промисловістю, є відносно статичною сферою, яка повільніше адаптується до мінливих економічних і технологічних умов. Вкладені капітали в цю галузь забезпечують меншу віддачу, ніж в інших галузях економіки.

Висновки. Економічна теорія і світовий досвід розвитку ринкового господарства переконливо доводять, що внаслідок специфічних особливостей ні сільське господарство, ні продовольчий ринок не є саморегульованими системами, тому основою формування організаційно-економічного механізму не може бути лише ринкове саморегулювання. Крім того, ринкова економіка не захищена від таких негативних макроекономічних явищ, як циклічність економічного розвитку та інфляція, тому подолання кризових явищ, стабілізація аграрного виробництва та підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств в Україні можливі за умови поєднання державного та ринкових механізмів. Державне регулювання аграрного сектору повинно не підміняти, а лише доповнювати і коригувати ринковий механізм, узгоджувати функціонування його елементів.

Бібліографічний список

1. Зіновчук Н. В. Екологічна політика в АПК : економічний аспект : монографія / Н. В. Зіновчук. – Львів : АТБ, 2007. – 394 с.
2. Лисенко І. Ю. Маємо врахувати попередні помилки і рішуче впроваджувати ефективні механізми використання земельних ресурсів / І. Ю. Лисенко // Землевпорядний вісник. – 2011. – № 2. – С. 2-6.
3. Менеджмент у землевпорядкуванні : монографія / [Третяк А. М., Сохнич А. Я., Другак В. М., Смоленська Л. І., Третяк Р. А.] – К. : ЦЗРУ, 2004. – 344 с.
4. Русан В. М. Економіка раціонального сільськогосподарського землекористування : монографія / В. М. Русан. – К. : Ін-т аграр. економіки, 2009. – 198 с.
5. Третяк А. Нова парадигма землеустрою в земельній політиці України / Третяк А., Дорош О., Третяк Н. // Землевпорядний вісник. – 2011. – № 1. – С. 10-16.

Здобицька Н. Теоретичні основи організаційно-економічного механізму використання земель

Розглянуто сутність організаційно-економічного механізму використання земель та основні підходи щодо його визначення, змісту, складових та призначення.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, земельна реформа, охорона земель, ринкові відносини, земельні ресурси.

Zdobytska N. Theoretical bases organizational-economic mechanism of land use

Essence of organizationally-economic mechanism of the use of earth and basic approaches are considered in relation to his determination, maintenance, constituents and setting.

Key words: organizational and economic mechanism, land reform, land protection, market, land resources.

Здобицькая Н. Теоретические основы организационно-экономического механизма использования земель

Рассматриваются сущность организационно-экономического механизма использования земель и основные подходы относительно его определения, содержания, составляющих и назначения.

Ключевые слова: организационно-экономический механизм, земельная реформа, охрана земель, рыночные отношения, земельные ресурсы.